

Handleiding

Voor opzet en uitvoering van aansluitingsprojecten tussen wetenschappelijk onderwijs en voortgezet onderwijs

Gebaseerd op evaluatieonderzoek van PQR – Plasschaert Quality in Research BV

Auteurs

Drs K.J. Hoogeveen

Drs A.J. Bleekemolen

Plasschaert Quality in Research BV

Redactie

Drs C.A.A. de Neeve

Drs L.L. Roebroek

Stichting Weten

Drs P. Wiertz

VSNU

Amsterdam, oktober 2004

Stichting Weten

Stichting Weten is het knooppunt van publiekscommunicatie over wetenschap en techniek. De kracht van Stichting Weten ligt in het makelen en schakelen tussen partijen in de sector. Naast het stimuleren van concrete projecten richt Stichting Weten zich op verhoging van effectiviteit en efficiëntie van de publiekscommunicatie. Samenhang en samenwerking zijn daarbij sleutelwoorden.

Missie

De missie van Stichting Weten is omschreven in het Meerjarenplan 2001 - 2004:

Stichting Weten bevordert de communicatie tussen het brede publiek en de wetenschap(pers) over wetenschap en techniek, zodat bij het publiek de algemene kennis en het inzicht in wetenschap, in (nieuwe) wetenschappelijke ontwikkelingen en hun maatschappelijke consequenties, en in het wetenschapsbedrijf (en het belang daarvan voor de maatschappij) toeneemt.

Colofon

Gebaseerd op evaluatieonderzoek van PQR – Plasschaert Quality in Research BV
Auteurs: Drs K.J. Hoogeveen en drs A.J. Bleekemolen

Uitgave

Stichting Weten
Postbus 61231
1005 HE Amsterdam
Telefoon 020 5210 456
bureau@weten.nl
www.weten.nl

Projectbegeleiding Drs. L.L. Roebroek, Stichting Weten
Redactie Drs. C.A.A. de Neeve en drs. L.L. Roebroek, Stichting Weten
Drs. P. Wiertz, VSNU
Opmaak Afdeling Interne en Externe Communicatie, Stichting Weten

Auteursrechten voorbehouden.

Gebruik van de inhoud van deze publicatie is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Checklist	6
Input	9

Inleiding

Deze handleiding voor opzet en uitvoering van aansluitingsprojecten tussen wetenschappelijk onderwijs en voortgezet onderwijs is ontwikkeld om een positieve bijdrage te kunnen leveren aan de toestroom van leerlingen uit het voortgezet onderwijs (vo) naar het wetenschappelijke onderwijs (wo). De handleiding is een initiatief van Stichting Weten, in samenspraak met de werkgroep 'onderzoek' en de VSNU, en is bedoeld ter ondersteuning van de universiteiten en scholen die toekomstige aansluitingsprojecten zullen initiëren, ontwikkelen en/of realiseren.

Aan deze handleiding ligt een evaluatie ten grondslag van de projecten die een bijdrage hebben ontvangen uit de *Stimuleringsregeling Samenwerking Universiteiten en Voortgezet Onderwijs* (Stichting Weten, 2002). In dit onderzoek zijn de ervaringen van drie betrokken partijen in kaart gebracht: de universiteiten, de scholen en de leerlingen.

Het onderzoek betreft een 'kwalitatief actieonderzoek' en is in mei/juni 2004 uitgevoerd door Plasschaert Quality in Research (PQR). In totaal hebben 17 wo-betrokkenen, 13 vo-docenten en 12 leerlingen aan het onderzoek deelgenomen. De toegepaste onderzoeksmethode is een combinatie van groepsdiscussies via internet, zogeheten Bulletin Board Focus Groups (BBFG's) met professionals en 'face-to-face' duo-interviews met leerlingen (twee leerlingen per interview).¹

Doel, doelgroep en opzet van de handleiding

Deze handleiding is een ondersteunend instrument om toekomstige aansluitingsprojecten te bevorderen en te optimaliseren zodat een succesvolle bijdrage tot de aansluiting vo-wo wordt gerealiseerd. Er is gestreefd naar een toegankelijk instrument met een voor de gebruikers herkenbare inhoud. Een van de uitgangspunten is dat de handleiding de diversiteit aan projecten en de creativiteit binnen projecten niet in de weg mag zitten. Het is geen keurslijf, maar biedt ruimte voor eigen invulling.

In de handleiding zijn de belangrijkste onderwerpen opgenomen om in de toekomst op een gestandaardiseerde wijze succesvolle aansluitingsprojecten te realiseren. Naast een korte beschrijving van de verschillende fases van projectmanagement, zijn per fase een aantal gedachten ter overweging opgenomen. Deze gedachten zijn afkomstig uit het evaluatieonderzoek. Met andere woorden: een 'droge' checklist wordt aangevuld met inhoudelijke input. De input toont dat er achter ogenschijnlijke 'open deuren' een wereld van nuances schuilt.

De volgorde waarin de fases worden doorlopen kan per project verschillen. Tevens kunnen de inspanningen die gedaan zijn door de diverse partijen per fase verschillen. Het is het voor een succesvolle aansluiting echter van groot belang om inzicht te krijgen in hoe de 'andere partij' de fases heeft doorlopen.

Centraal in de handleiding staat dat toekomstige aansluitingsprojecten baat zullen hebben bij het integreren van:

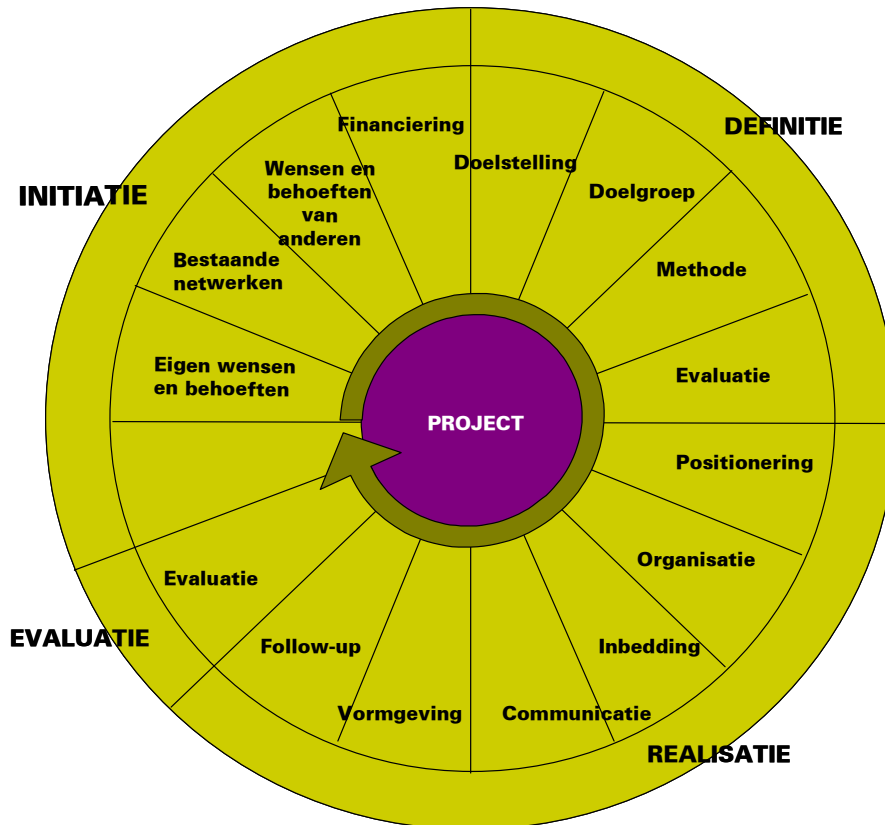
- Bestaande (onderdelen van) projecten en de afdelingen binnen de organisatie die deze projecten al uitvoeren in het nieuwe aansluitingsproject;
- Het project binnen het complete aanbod van aansluitingsprojecten / activiteiten voor leerlingen;
- De behoeften en wensen van alle betrokken partijen;
- De doelstellingen, methode en doelgroep en – na afronding – evaluatie.

---

¹ Een exemplaar van het volledige evaluatieonderzoek staat op www.knooppuntwtc.nl

Een projectplan, waarin zowel de positie van het project wordt aangetoond als waaruit duidelijk blijkt in welke behoeften wordt voorzien en hoe dit wordt gerealiseerd, zal leiden tot effectievere inzet van middelen en daarmee tot meer actieve betrokkenheid van alle partijen.

Figuur 1 - Inbedding aansluitingsproject

Checklist

Fase 1 – Initiatie

Eigen wensen en behoeften

- Verken wensen en behoeften binnen de eigen organisatie op het gebied van aansluiting vo-wo. *Wat willen we?*
- Definieer de eigen organisatie en verken per organisatieonderdeel wensen en behoeften.
- Zijn er projectevaluaties van eerdere projecten aanwezig, knoop gesprekken aan met betrokken partijen.

Bestaande netwerken

- Verken huidige aansluitingsprojecten c.q. -activiteiten binnen de eigen organisatie. *Wat doen we al op dit gebied?*
- Verken relevante netwerken, overkoepelde organisaties en activiteiten van overheden. *Waar en door wie wordt er samengewerkt?*
- Verken bestaande aansluitingsprojecten c.q. -activiteiten van andere instellingen. *Wat gebeurt er in het veld?*
- Verken het aanbod van diverse universiteiten (of hogescholen);
- Verken activiteiten en/of projecten op andere scholen;
- Sluit instituten en bedrijven niet uit;
- Kijk regio-overstijgend.

Wensen en behoeften van anderen

- Verken wensen en behoeften van externe organisatie(s) op het gebied van aansluiting vo-wo. *Wat willen de anderen?*
- Definieer de externe organisatie(s) en stel per organisatieonderdeel wensen en behoeften vast.
- Zoek overeenkomsten en verschillen met het eigen projectplan met betrekking tot aanpak en inhoud. *Wat zijn de raakvlakken, wat is interessant?*
- Zoek verbeteringen voor het eigen plan en onderbouw afwijkende keuzes.
- Zoek naar mogelijkheden voor bundeling van krachten.

Financiering

- Verken financieringsmogelijkheden binnen de eigen organisatie. *Wat zijn onze mogelijkheden?*
- Verken financiers en de mogelijkheden tot financiering, inventariseer voorwaarden;
- Stel budget en budgettering, financiering vast.

Fase 2 – Definitie

Doelstellingen

- Definieer doelstellingen. *Wat moet het project opleveren?*
- Maak onderscheid tussen het uiteindelijke doel dat een project nastreeft en de doelstellingen van het project zelf;
- Omschrijf wat onder 'aansluiting vo-wo' verstaan wordt en hoe dit project hieraan bijdraagt;
- De doelstellingen van een project kunnen per partij verschillen;
- Streef naar eindgetallen m.b.t. bereik zoals bijvoorbeeld aantal scholen, aantal deelnemers en aantal aanmeldingen. Dit maakt een steekhoudende evaluatie mogelijk;
- Breng verwachtingen ten aanzien van de vervolgfase van het project in kaart.

Doelgroep

- Omschrijf de doelgroep(en). *Op wie richt het project zich?*
- Koppel de juiste doelgroep aan de doelstellingen;
- Het is zeer belangrijk om bij het bepalen van de doelgroep(en) veel aandacht te besteden aan:
  - De doelstellingen in combinatie met de methode;
  - De individuele behoeften binnen de doelgroep(en).

Methode

- Bepaal de meest geschikte methode. *Wat is de beste aanpak om deze doelstellingen te bereiken?*
N.B. Het is zeer belangrijk dat bij het bepalen van de methode, het doel en de doelstellingen het uitgangspunt zijn, en niet andersom;
- Stel het effect dat bij de doelgroep bewerkstelligd moeten worden centraal.

Evaluatie

- Projectevaluatie. *Wat is er bereikt en welke verbeteringen zijn er mogelijk?*
- Bepaal meetinstrumenten, definieer wanneer er sprake is van succes en vermeld de consequenties indien het project niet voldoet.

Fase 3 – Realisatie

Positionering

- Stel de eigenaren van het project vast en realiseer het projectteam. *Wie trekken het project?*
- Vermeld overige belanghebbende partijen. *Voor wie is het project belangrijk?*
- Omschrijf alle samenwerkingsverbanden nauwkeurig. *Wie heeft met wie contact en hoe is dat geregeld?*
- Maak de koppeling tussen Fase 1 en Fase 2 door per doelgroep en organisatie aan te geven hoe het project voorziet in de wensen en behoeften van alle betrokken partijen en vertaal dit naar duidelijke doelstellingen.

Organisatie

- Stel een (schematisch) kader van het project vast. *Hoe zit het nu eigenlijk?*
- Maak de organisatie inzichtelijk en toegankelijk;
- Management van relaties, contactpersonen, deelnemers, databank;
- Maak een voorlopige planning/tijdpad: *Wanneer gaat het project lopen, wat is de doorlooptijd?*
- Definieer go/no go moment, startpunt, eindpunt en eventuele evaluatiemomenten;
- Stel deadlines en leg verantwoordelijkheden vast.

Inbedding

- In hoeverre sluit het project inhoudelijk aan op de reguliere activiteiten, in hoeverre betreft het extra stof/activiteiten;
- Hoe past het project in de schema's en programma's van betrokken organisaties, docenten en leerlingen?

Communicatie

- Stel een communicatieplan op;
- Verken en benut bestaande afdelingen c.q. activiteiten;
- Welke communicatiemiddelen kunnen het beste worden ingezet, per doelgroep;
- Definieer de omvang van de groep informatieontvangers en verifieer de ontvangst;
- Geef, naast projectinformatie, inzicht in het totale aanbod van aansluitingsactiviteiten (binnen de eigen instelling maar mogelijk ook van andere instellingen);

- Denk aan de mogelijkheid van bundeling van krachten/samenwerking met andere instellingen.

Vormgeving

- Bepaal de vormgeving van het project. *Hoe en door wie wordt het project aangeboden aan de leerlingen?*

Input

Fase 1 – Initiatie

Eigen wensen en behoeften en die van anderen

Het in kaart brengen van de wensen en behoeften van alle relevante partijen binnen de eigen organisatie is van wezenlijk belang om tot een aansluitingsproject te komen dat vruchten afwerpt voor alle partijen. De belangen van anderen zijn niet altijd zo voor de hand liggend als men denkt. Ter illustratie enkele voorbeelden van wensen en behoeften van wo (denk aan vakgroep, faculteit/faculteiten, algemene afdeling, studenten en universiteit) en vo, die naar voren kwamen in het evaluatieonderzoek.

Wo

- Voor een vakgroep is dataverzameling voor eigen onderzoek belangrijk;
- De faculteit wil uitval in het 1ste studiejaar voorkomen maar ook een nieuwe onderwijsmethode ontwikkelen;
- Het universiteitsbestuur wil nieuwe aanmeldingen maar niet toeleggen op het niveau van het inhoudelijke aanbod;
- Er is een sterke wens om bedrijfsmatig te centraliseren;
- De studenten zijn op zoek naar middelen om studiepunten te vergaren.

Vo

- Het schoolbestuur heeft zich ten doel gesteld zich te profileren als kwaliteitsschool maar heeft geen ruimte met betrekking tot financiën en personele bezetting;
- De docent is geïnteresseerd in wetenschappelijk onderzoek voor zijn zelfontplooiing en zodat hij de leerlingen iets meer meegeeft dan de reguliere lesstof;
- De leerlingen geven aan dat zij geen inspiratie hebben met betrekking tot hun profielwerkstuk. Ook blijkt dat een groot deel van 5 vwo echt geen idee heeft welke vervolgstudie ze zou willen volgen.

Bestaande netwerken en financiering

Uit het evaluatieonderzoek is gebleken dat aansluitingsprojecten c.q. -activiteiten vaak sterk gedecentraliseerd worden uitgevoerd. Op de hoogte blijven van en verkrijgen van (globaal) inzicht in projecten elders in de organisatie en kennisname van bestaande netwerken is essentieel. Dubbel werk wordt voorkomen en inspiratie kan worden opgedaan. Tevens levert dit informatie op over de financiering en de mogelijkheden voor toekomstige projecten. Hier kan niet vroeg genoeg mee worden gestart. Een doorlopende en toegankelijke inventarisatie van aansluitingsprojecten c.q. -activiteiten binnen de eigen organisatie is aan te bevelen.

Ruwe opzet project formuleren

De initiatiefnemers van een project kunnen er niet van op aan dat de andere partijen het aansluitingsproject even goed kunnen inkaderen als zijzelf. Het kader waarin een project plaatsvindt en de vermelding van welke partijen al betrokken zijn, is zeer belangrijk voor de bereidheid tot deelname van toekomstige partijen. De partijen die benaderd dienen te worden hebben over het algemeen weinig tijd beschikbaar maar willen toch 'iets op papier'. Een korte beschrijving van de opzet van het project bijvoorbeeld in de vorm van een eenvoudig visueel schema dat in een vroeg stadium wordt ontwikkeld 'communiceert' effectief in de benadering van andere partijen, inclusief de eigen organisatie (voorkomt afwijkende verwachtingen) en mogelijke financiers. Het vormgeven van zo'n opzet verplicht de bedenkers/deelnemers bovendien tot concretiseren. De beschrijving moet in elk geval het verband tussen de voorgestelde methode/middel en het doel expliciteren. Hierin ligt de motivatie voor de gekozen methode. Zie verder fase 2.

Indien in fase 1 een aantal zaken nog niet aan de orde is gekomen, is het aan te bevelen om de lacunes aan te geven en de andere partijen in de gelegenheid te stellen om hun eerste gedachten, visies, behoeften of oplossingen hieromtrent aan te geven. Daarom is het nuttig om in de inleiding duidelijk te vermelden dat het een opzet betreft en dat reacties ter verbetering zeer welkom zijn. Indien de verwachting is dat het toekomstige project duidelijk voorziet in behoeften van andere partijen, kan dit aangegeven worden.

Fase 2 – Definitie

Doelstellingen

In het evaluatieonderzoek kwam tot uitdrukking dat betrokkenen van alle partijen moeite hebben de doelstellingen van het betreffende aansluitingsproject te definiëren. De meesten omschreven doel en doelstelling in zeer algemene termen. Bovendien werd in plaats van het 'doel' veelal het 'middel' centraal gesteld. Regelmatig wordt het beoogde effect op de leerlingen als doel geformuleerd.

Het schept duidelijkheid indien de doelstellingen van het project zelf (bijvoorbeeld 30 scholen laten deelnemen aan experimenteel onderzoek) worden onderscheiden van de redenen waarom een project is geïnitieerd (bijvoorbeeld om een bijdrage te leveren aan een betere aansluiting vo-wo). Andere belangrijke zaken zijn:

- De opvattingen over waaraan een aansluitingsproject moet voldoen verschillen hoogstwaarschijnlijk tussen scholen en universiteiten. Het is wenselijk om hier in een vroeg stadium duidelijkheid over te krijgen;
- Doelstellingen kunnen aanzienlijk verschillen voor leerlingen, scholen, vo-docenten en universiteiten. Indien hier sprake van is, is het belangrijk deze afzonderlijk te definiëren. Bijvoorbeeld:
  - Een school wil dat leerlingen kennismaken met een zeker vakgebied, blikverruimend dus. Bijvoorbeeld 'bèta als optie';
  - Docenten willen eens op een andere wijze lesgeven;
  - Een universiteit wil dat een leerling kiest voor een van de eigen studierichtingen, gericht op een specifieke keuze. Bijvoorbeeld een bètastudie. Of het ontwikkelen van een nieuw educatief programma is het doel;
  - De leerlingen in 6 vwo willen een dag op de universiteit meemaken.
- Het verdient de aanbeveling om in een vroeg stadium na te denken over het vervolg/de continuering van het project. Dient het project bijvoorbeeld uit te groeien naar een structurele activiteit? Bepaal criteria hiervoor (wanneer is er sprake van succes?). Hoe wordt dit gerealiseerd en veranderen de rollen van de partijen misschien? Maak daar waar mogelijk afspraken;
- Belangrijk bij het bepalen van de doelstellingen is het besef dat een imagoverbetering van wetenschap (en techniek) niet per definitie zal resulteren in meer aanmeldingen voor bètastudies. Of de juiste doelgroep bereikt wordt is cruciaal.

Doelgroep

Het is van groot belang dat de juiste doelgroep aan de doelstellingen wordt gekoppeld. Belangrijk is om niet per definitie uit te gaan van de voor de handliggende doelgroepindelingen met betrekking tot leerlingen, zoals klas of profiel. Het evaluatieonderzoek concludeert dat het wetenschappelijk onderwijs nu veelal wel uitgaat van een traditionele groepsindeling. De keuze voor een bepaalde doelgroep dient zeer weloverwogen genomen te worden en dient voor elk project opnieuw bepaald te worden.

Het is zeer belangrijk om bij het bepalen van de doelgroep(en) het volgende in acht te nemen:

- De doelstellingen in combinatie met de methode. Een inhoudelijk moeilijk practicum op een technische faculteit met het doel om nieuwe aanmeldingen te realiseren, is bijvoorbeeld waarschijnlijk minder geschikt voor leerlingen met een N&G-profiel, die hun studiekeuze nog niet hebben bepaald, dan voor N&T-leerlingen die alleen nog moeten beslissen op welke universiteit ze natuurkunde gaan doen;

- De individuele behoeften binnen de doelgroep(en). Aansluiting bij de behoeften van leerlingen bepaalt in grote mate het succes van een project. In 6 vwo zitten leerlingen die zich willen oriënteren op het totale aanbod aan opleidingen, en leerlingen die al jaren weten dat ze medische biologie op universiteit x willen studeren. Hun wensen ten aanzien van een aansluitingsproject zullen sterk verschillen.

Het project moet aan de behoeften van leerlingen voldoen. Uit het evaluatieonderzoek blijkt dat leerlingen vaak slechts als 'deelnemers' gezien. Hun behoeften hebben geen invloed op de invulling van het project. Breng de behoeften van de leerlingen zoveel mogelijk in kaart en geef aan hoe het project hierin voorziet. Het gaat dan met name om de behoefte ten aanzien van:

- Studiekeuze: het proces dat leerlingen doorlopen bij het kiezen van een vervolgopleiding is op te delen in vier fases: 'oriënteren', 'verkennen', 'verdiepen', 'knoop doorhakken' (fases vastgesteld door de VSNU);
- Inhoud: aansluiting op vo-leerstof al dan niet op een uitdagend niveau;
- Benadering: de leerling wil zich kunnen identificeren met de medewerker(s)/begeleiders. Serieus bezig zijn op een aansprekende manier. Zowel enthousiasme als kennis van zaken dienen door de medewerkers te worden uitgedragen.

Indien een project de vo-docent de mogelijkheid biedt tot persoonlijke ontwikkeling zal dit de realisatie en het succes van het project ten goede komen. Zelfontplooiing is een belangrijke motivatie om aan projecten mee te doen. En denk aan de tijd die een docent beschikbaar heeft. Heeft de docent behoefte aan een project dat binnen het reguliere lesprogramma kan vallen, of is de docent bereid om activiteiten buiten het lesprogramma uit te voeren en daarin tijd te investeren. Het blijkt dat de tijd die een docent 'krijgt' van de school essentieel is voor de realisatie van een project. Sluit ten slotte niet uit dat een project een ondersteuning kan zijn voor een partij. Zo kan een universiteit werk uit handen van een vo-docent nemen door het profielwerkstuk van leerlingen te begeleiden.

Methode

Neem bij het bepalen van de meest geschikte methode het doel en de doelstellingen als uitgangspunt, en niet andersom. Het is aan te bevelen om de nadruk te leggen op het effect dat bij de doelgroep bewerkstelligd moet worden. Ga na of dit gerealiseerd kan worden met de gehanteerde methode. Bijvoorbeeld:

- Om te enthousiasmeren voor een studie – bijvoorbeeld natuurkunde – is een bezoek aan de faculteit waarbij er contact is tussen leerlingen en studenten mogelijk beter geschikt dan het begeleiden van een profielwerkstuk;
- Om het imago van, bijvoorbeeld, bètastudies te verbeteren is een lezing op school over diverse toepassingen van 'techniek' in de samenleving en de rol van innovatie hierbij mogelijk beter geschikt dan een vakinhoudelijke verdieping door middel van één langlopend wetenschappelijk experiment.

Een grote uitdaging is om met de methode in de behoeften van de verschillende partijen te voorzien. Een project kan uiteenlopende behoeften van verschillende partijen vervullen. Ga na of de voorgenomen methode de meest juiste is. De volgende vragen liggen voor de hand:

- Worden doel en doelstellingen verwezenlijkt met de gehanteerde methode?
- Is er een betere methode?
- Leidt de gekozen methode tot een efficiënte inzet van middelen? Een leerling, die al zeker weet dat hij wiskunde gaat studeren, opnemen in een zeer intensief project lijkt overbodig. Begeleiding van deze leerling bij het profielwerkstuk is wellicht logischer.

Evaluatie

Een evaluatie van alle partijen is gewenst. Voorkom indirecte informatievergaring, met name waar het leerlingen betreft. Hun ervaringen kunnen immers haaks staan op die van vo-docenten. Streef daarbij naar standaardisatie van evaluatiemethoden, maar voorkom 'oppervlakkigheid'. Probeer de ervaringen echt te begrijpen.

'Individuele studiekeuze' is een complex proces. De meting van het effect van een aansluitingsproject is dan ook moeilijk. Probeer creatieve methoden te ontwikkelen om bijvoorbeeld:

- De invloed op de individuele studiekeuze van het project na deelname te meten/in kaart te brengen. Houd er rekening mee dat een groot enthousiasme over het aansluitingsproject niets hoeft te zeggen over het effect op de studiekeuze. Een leerlinge die vanaf haar 10de al dokter wil worden, kan met veel plezier deelnemen aan een natuurkunde-experiment, maar zal er toch voor kiezen om medicijnen te gaan studeren. Wordt natuurkunde nu misschien als tweede studiekeuze overwogen?
- Het aantal eerstejaars studenten dat hun keuze heeft gebaseerd op (onder andere) het aansluitingsproject in kaart te brengen.
- Te achterhalen wat er bijvoorbeeld gebeurt met het project zelf, de samenwerkingsverbanden en de leerlingen na voltooiing van het project.

Fase 3 – Realisatie

Positionering

De bevindingen in het evaluatieonderzoek wijzen uit dat bij het vaststellen van de organisaties en het team het volgende in overweging kan worden genomen:

- Een relatief groot team creëert mogelijk een meer stabiele situatie (financiering, continuering of directe lijnen met ondersteunende diensten zoals 'PR' of 'onderwijs'), maar kan bureaucratie in de hand werken;
- Een klein team kan zeer doeltreffend te werk gaan (goede afstemming van inhoud en korte, persoonlijke lijnen met deelnemende partijen) maar bemoeilijkt misschien de mogelijkheid dat het project kan uitwaaien naar meerdere disciplines of uitgroeit naar een structurele activiteit;
- Maak onderscheid tussen de situatie waarin een school betrokken is bij de opzet en ontwikkeling van een project en de situatie waarin een school 'slechts' deelneemt .

Het samenwerkingsverband tussen universiteit en school is essentieel. Het is gebleken dat wanneer vo-docenten nauw verbonden zijn met de universiteit (bijvoorbeeld als aansluitingsdocent) dit een belangrijke succesfactor is voor de realisatie van het aansluitingsproject op scholen. Een mogelijk nadeel van een dergelijke constructie is dat het project afhankelijk is/wordt van één persoon. Benadruk in ieder geval waaruit het contact tussen de betrokken partijen bestaat. Streef naar zoveel mogelijk persoonlijk contact waarbij 'samenwerking' het uitgangspunt is.

Een uitgebreide omschrijving van het kader waarbinnen het project zich bevindt is zeer aan te bevelen. Dit kan verhelderend werken voor alle partijen. Het evaluatieonderzoek beveelt aan onderscheid te maken tussen financiële, organisatorische en inhoudelijke aspecten van het project enerzijds en de verschillende manieren waarop er aansluiting is tussen vo en wo anderzijds. Er kan mogelijk verwarring optreden als:

- Een project inhoudelijk een onderdeel is van een wetenschappelijk onderzoek van een universiteit maar door meer partijen worden gefinancierd;
- De aansluiting met de school op persoonsniveau zeer nauw is maar het project inhoudelijk buiten het schoolprogramma valt.

Inbedding

Bij de beschrijving van de mate van aansluiting tussen vo en wo is het raadzaam om onderscheid te maken tussen inhoudelijke en organisatorische aansluiting:

- In hoeverre sluit het project aan op de reguliere schoolactiviteiten, in hoeverre betreft het extra stof/activiteiten?

- In hoeverre past het project in de schema's en programma's van de betrokken organisaties, docenten en leerlingen?
- Bepaal in onderling overleg tussen vo en wo of er vrijwillig of verplicht aan het project wordt deelgenomen (stem dit ook af binnen de organisatie/school). Het evaluatieonderzoek stelt dat voordelen met betrekking tot 'verplichten' liggen op organisatorisch gebied en voordelen verbonden aan 'vrijwilligheid' op het vlak van motivatie van de deelnemende leerlingen.

Organisatie

Het managen van relaties en relatiegegevens is belangrijk voor het succes van het project. Een efficiënte opbouw van databanken met contactpersonen en deelnemers zal resulteren in tijdswinst gedurende het project en zal een evaluatie makkelijker maken. Met betrekking tot de planning is het volgende van belang:

- Breng verwachtingen ten aanzien van inspanningen van betrokken partijen, inclusief leerlingen, in kaart. Communiceer deze tijdig!
- Geef duidelijk aan wanneer wat gerealiseerd moet worden, wanneer afspraken nagekomen dienen te zijn, wat er gebeurt indien dit niet haalbaar blijkt te zijn;
- Het is aan te bevelen om de haalbaarheid van de planning regelmatig te toetsen.

Communicatie

Een goede berichtgeving is essentieel. Laat weten dat het project bestaat! Dit lijkt een open deur, maar uit het evaluatieonderzoek blijkt dat dit soms structureel wordt onderschat.

Bedenk goed welke middelen hiervoor het beste ingezet kunnen worden. Het ophangen van posters op scholen zal niet voldoende zijn. Een persoonlijke benadering is vele malen effectiever dan post of e-mail.

Overschat de ontvanger van informatie niet. Definieer de omvang van de groep informatieontvangers en verifieer de ontvangst. Aankondigingen van projecten blijven regelmatig ongelezen. Enkele tips om informatie onder de aandacht te brengen:

- Korte en bondige informatie sluit beter aan bij de drukke agenda's;
- Streef naar eenvoud en voorkom jargon;
- Communiceer helder wat het project inhoudt, wat er mee wordt beoogd, in welke behoeften wordt voorzien, wat de rol van iedere betrokkene is en wat er wanneer van de partijen wordt verwacht. Vooral de aansluiting op het lesprogramma (zowel inhoudelijk als organisatorisch) als de belasting van de medewerkers (tijd) dienen duidelijk te worden aangegeven;
- Stem de communicatie over het project af op de verschillende doelgroepen;
- Streef naar een zo hoog mogelijke herkenbaarheid en bevorder toegankelijkheid (zodat een geïnteresseerde gemakkelijk de informatie kan vinden, of dat men de informatie gemakkelijk kan overdragen aan collega's (of leerlingen);
- Let speciaal op de naamgeving van het project, zeker als het onderdeel is van overkoepelende activiteiten of als het project binnen de instellingen onder een andere naam bekend is. Belangrijk is dat iedere betrokken partij kennis heeft van alle verschillende namen waaronder het project bekend staat;
- Meld het altijd als een project een partij werk uit handen neemt. Zo kan een universiteit een vo-docent ontlasten door profielwerkstukken te begeleiden of practica op te zetten;
- Geef, naast projectinformatie, inzicht in het totale aanbod van aansluitingsactiviteiten (binnen de eigen instelling maar misschien ook van andere instellingen);
- Denk aan de mogelijkheid van bundeling van krachten/samenwerking met andere instellingen.

Vormgeving

Het blijkt dat de vormgeving van het project een belangrijke succesfactor is. Het gaat dan niet alleen om lay-out van drukwerk, maar om het totaalplaatje van het project. Het maakt wel degelijk uit of een project wordt gepresenteerd door studenten, docenten of professoren. Denk aan didactische vaardigheden en de aansluiting bij de belevingswereld van jongeren. De

manier waarop een project wordt gepresenteerd of wordt begeleid is essentieel. Stel hoge eisen en wees selectief in de toewijzing van medewerkers (denk bijvoorbeeld aan enthousiaste gemotiveerde studenten in plaats van aan studenten die een project willen begeleiden voor het verkrijgen van een studiepunt).

Relevante publicaties

Aansluitingsprojecten vo-wo. Een kwalitatief onderzoek. PQR – Plasschaert Quality in Research, Stichting Weten, Amsterdam, oktober 2004.

Boezeman, A.A.M. en L.L. Roebroek, *De symbiose werkt. Succesvolle samenwerking tussen bedrijfsleven en voortgezet onderwijs.* [Boezeman T&T /Stichting Weten]. Stichting Weten, Amsterdam, juni 2004.

Boezeman, A.A.M. en L.L. Roebroek, *Goed voorbeeld doet goed volgen. Succesvolle samenwerking tussen universiteit en voortgezet onderwijs.* [Boezeman T&T /Stichting Weten]. Stichting Weten, Amsterdam, 2003.

Diephuis, R., L.L. Roebroek en H. Snijders, *Proefproject Adoptierelaties. Samenvattende rapportage eerste fase.* [Diephuis&Van Kasteren Onderwijsadviseurs/Stichting Weten]. Stichting Weten, Amsterdam, 2003.

Bovenstaande titels zijn te downloaden via www.knooppuntwtc.nl/publicaties

Handen uit de mouwen. Bedrijfsleven, onderwijs en overheid maken zich sterk voor bèta en techniek. Jet-Net, Delft, mei 2004.

Bovenstaande titel is te downloaden en te bestellen via www.jet-net.nl/publicaties

Bruggen tussen vo en universiteiten. [werktitel] [uitgever onbekend]